

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»
Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра права та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ:
проректором з методичної роботи

«01» вересня 2023 р.

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

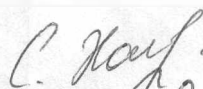
Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Освітньо-наукова програма	«Право»
Освітній рівень	третій (освітньо-науковий)
Вид дисципліни	базова (обов'язкова)
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Івано-Франківськ
2023

Затверджено на засіданні кафедри права та публічного управління

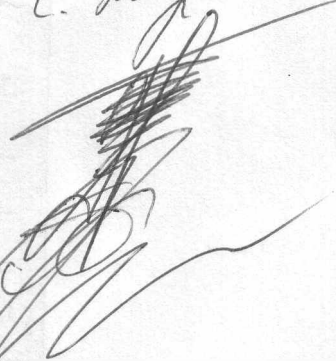
Протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

В.о. завідувача кафедри

Світлана ХОДАК

Розробник:
д.юн., проф.

Роман ЗВАРИЧ

Узгоджено:
Гарант ОП

Роман ЛУЦЬКИЙ

СХВАЛЕНО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЮ РАДОЮ

Голова науково-методичної ради
ЗВО «Університет Короля Данила»
протокол № 1 від 1 вересня 2023 р.

Ярослав ШТАНЬКО

Е-mail	roman.zvarych@iful.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	кафедра права та публічного управління 307
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua
Сторінка курсу в СДО	https://online.urd.edu.ua/course/view.php?id=5650

ВСТУП

Загальна інформація про дисципліну. Дисципліна «Проблеми теорії держави і права» надає здобувачам знання з державознавчих і правознавчих концепцій, які містяться у працях вітчизняних та зарубіжних авторів, а також широке використання інших сучасних наук (філософії, політології, соціології, історії та ін.). Основоположними ідеологічними засадами у вивченні державноправової сфери є ідеї пріоритетності прав і свобод людини і громадянина, соціально-правової держави, панування права і верховенства правового закону, демократії, законності, принципу розподілу влад, співвідношення міжнародного і національного права, реалізації і тлумачення правових норм та ін.

Мета дисципліни – забезпечити поглиблене засвоєння здобувачам основних загальнотеоретичних проблем у теорії держави і права, вивчити основні теоретичні підходи до їх розв'язання.

Завдання дисципліни: поглиблене вивчення у проблемному плані такого важливого соціального інституту, як держава, її сутності, головні ознаки та основні напрямки розвитку. Найбільша частина цієї навчальної дисципліни передбачає вивчення порівняльного правознавства, основних правових систем сучасності.

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право»

(затверджено наказом МОН України № 924 від 31.07.2023 року), набуття

яких забезпечується вивченням навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Результати навчання
ЗК 1.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	РН 3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання інститутів права, історії світової та вітчизняної правової думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасному розвитку права.
СК 1.	Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі права та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей.	
СК 2.	Здатність застосовувати методи правового і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.	
СК 6.	Здатність здійснювати експертну діяльність у сфері права.	
СК 7.	Здатність виявляти нові інституційні етичні виклики та етичні виклики в житті суспільства і пропонувати для	

	них правові механізми розв'язання.	
--	---------------------------------------	--

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	1	
Семестр	2	
Кількість кредитів ECTS	3	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	14 год.
	семінари	16 год.
Самостійна робота		30 год.
Підсумковий контроль		30 год.
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи		1:1
Форма підсумкового контролю	екзамен	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Англійська мова за науковим спрямуванням	Англійська мова за науковим спрямуванням
Методологія наукових досліджень	Педагогіка та психологія вищої школи
Філософія освіти і науки	Актуальні проблеми цивільного права України
	Педагогічна практика

ПОЛІТИКА КУРСУ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Відвідування занять є важливою складовою навчальної та науково-дослідної роботи. Усі пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Дозволяється вільне відвідування занять аспірантів за індивідуальним графіком навчання. Якщо аспірант відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації професора. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.

ПОВЕДІНКА В НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОМУ ПРИМІЩЕННІ

Усі учасники освітньо-наукового процесу повинні дотримуватися норм і правил внутрішнього розпорядку відповідно до Статуту ЗВО «Університет Короля Данила», Правил поведінки здобувачів освіти та Кодексу корпоративної етики. Кожен аспірант має виявляти наполегливість, старанність, зацікавлення дискутувати, ставити запитання професорові як під час лекцій, так і під час семінарських чи практичних занять.

Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися один до одного, бути урівноваженими, уважними та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Академічна доброчесність учасниками освітнього процесу реалізується шляхом дотримання загальноприйнятих морально-етичних норм, правил поведінки, самостійного виконання навчального навантаження та завдань поточного і підсумкового контролю результатів навчання.

Під час виконання письмових тестових завдань навчальної дисципліни недопустимо порушення академічної доброчесності.

Презентації та виступи мають бути авторськими (оригінальними).

ОСКАРЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРОВЕДЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів відповідно до «Положення про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти» розглядає та вирішує перший проректор або проректор з навчальної роботи на підставі заяви аспіранта або відповідного подання декана.

ДІАГНОСТИКА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Діагностика (оцінювання) результатів навчання здобувачів здійснюється відповідно до «Положення про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти» в ЗВО «Університет Короля Данила».

Видами діагностики та контролю знань аспірантів з навчальної дисципліни є поточний контроль (у формі усного опитування, письмового та тематичного тестового контролю, самоконтролю) та підсумковий контроль (у формі диференційованого заліку).

Оцінювання сформованих компетентностей у аспірантів здійснюється за 100-бальною шкалою. При цьому, за результатами поточного контролю здобувач може набрати до 60 балів, а за результатами підсумкового контролю – до 40 балів.

Відповідність критеріїв оцінювання результатів навчання національній шкалі, 100-бальній шкалі та шкалі ЄКТС відображена в Таблиці 1.

Таблиця 1.

ШКАЛА В БАЛАХ	ОЦІНКА ЗА ШКАЛОЮ ECTS	НАЦІОНАЛЬНА ШКАЛА	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
90–100 балів	A	5 «відмінно»	повна відповідь на питання з проблематики теми, що обговорюються на занятті; ґрунтовність та послідовність викладу
83–89 балів	B	4 «дуже добре»	неповна відповідь на питання з проблематики теми, наявність незначних помилок
76–82 бали	C	4 «добре»	
68–75 балів	D	3 «задовільно»	недостатні ґрунтовність та послідовність викладу; наявність помилок;
60–67 балів	E	3 «достатньо»	

35–59 балів	FX	2«незадовільно»	невідповідність змісту відповіді проблематиці теми; відсутність відповіді.
0–34 бали	F	2«неприйнятно»	

Поточний контроль здійснюється впродовж семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів)

Фіксація поточного контролю здійснюється в «Електронному журналі обліку успішності академічної групи» на підставі чотирибальної шкали. У разі відсутності здобувача на занятті виставляється «н». За результатами поточного контролю у Журналі автоматично обчислюється усереднена підсумкова оцінка та здійснюється підрахунок пропущених занять.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки здобувачі зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість «н» в журналі буде виставлено «0» (нуль балів) без права перездачі.

Здобувачі повинні мати оцінки з не менше 50% аудиторних занять.

До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які за результатами поточного контролю отримали 35 балів і більше. Усі здобувачі, що отримали 34 бали і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться для встановлення рівня досягнення здобувачами освіти програмних результатів навчання з навчальної дисципліни (освітнього компонента), після завершення вивчення дисципліни.

За результатами підсумкового контролю здобувач може отримати 40 балів. Здобувачі, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не склали іспит і повинні йти на перездачу.

Підсумковий контроль знань проводиться у формі диференційованого заліку у вигляді комп'ютерного тестування. Тестування відбувається в комп'ютерних лабораторіях навчального закладу (або в особливих випадках – дистанційно) з використанням програми Moodle і передбачає проходження тесту з 30 питань різного рівня складності впродовж 20 хвилин.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях, оцінюється в балах (національної шкали, 100-бальної шкали й шкали ЄКТС) **і є сумою балів**, отриманих під час поточного та підсумкового контролю. Здобувач вважається атестованим, якщо сума балів дорівнює або перевищує 60 балів.

Здобувачі можуть підвищувати свій рейтинг під час екзаменаційної сесії через одноразову повторну перездачу, попередньо подавши заяву у відділ аспірантури та докторантури не пізніше одного робочого дня після сесії.

Одержаний при підвищенні рейтингу результат буде остаточним при виставленні підсумкового контролю.

Здобувачі, які не з'явилися на екзамені без поважних причин, вважаються такими, що отримали незадовільну оцінку.

Оцінювання самостійної роботи проводиться як під час поточного, так і під час підсумкового контролю знань.

Оцінювання самостійної роботи, яка передбачена в тематичному плані дисципліни разом з аудиторною роботою, здійснюється під час проведення практичних занять.

Поточний контроль передбачає усну відповідь, написання доповіді та виступ, вирішення тестових завдань, ситуаційних задач, виконання індивідуальних завдань, відпрацювання практичних навичок тощо.

Виставлення балів за самостійну роботу під час поточного контролю обов'язково супроводжується оцінювальними судженнями. Бали додаються до балів, які отримав здобувач під час поточного контролю, але не більше, ніж кількість балів з оцінювання окремої теми заняття.

Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, контролюється під час підсумкового контролю.

1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Проблеми походження і сутності держави.

1. Теоретичне та політико-практичне значення вивчення процесу виникнення держави і права.
2. Розуміння держави в історії державноправової думки. Багатоманітність теорій виникнення держави та її основні причини.
3. Основні теорії походження держави: теологічна, патріархальна, патримоніальна, органічна, теорія насильства, психологічна, договірна, історико-матеріалістична, іригаційна.
4. Еволюція сутності і соціального призначення держави. Методологічні проблеми визначення поняття та сутності держави.
5. Питання ідентифікації держави за основними її ознаками. Особливості сутності сучасної соціальної держави. Проблеми ідентифікації держави за її основними ознаками.

Тема 2. Теоретичні та методологічні проблеми типології держав.

1. Необхідність та значущість типології держав на сучасному етапі розвитку суспільства.
2. Критерії типології держав. Проблема вироблення критеріїв типології держав.
3. Формаційний підхід до типології держав. Феномен цивілізації.
4. Цивілізаційний підхід до типології держав.
5. Діалектика співвідношення формаційного та цивілізаційного підходів до типології держав.

Тема 3. Форми держави: проблемні питання теорії та методології їх дослідження.

1. Особливості форми Української держави.
2. Проблеми визначення форми держави.
3. Характерні риси і особливості форм державного устрою. Унітарна держава, федерація, конфедерація. Сучасні проблеми інтеграції на різних континентах.
4. Роль загальних цивілізаційних, економічних, політичних, релігійних, національних та інших факторів у виборі форми державного устрою.
5. Поняття державно-правового режиму. Співвідношення режиму з формою правління, формою державного устрою.
6. Особливості форми Української держави. Проблеми визначення форми держави. Співвідношення форми держави з її сутністю.
7. Роль загальних цивілізаційних, економічних, політичних, релігійних, національних та інших факторів у виборі форми державного устрою.

Тема 4. Теоретичні і практичні проблеми формування соціально-правової держави в Україні.

1. Об'єктивні і суб'єктивні причини різноманіття існуючих концепцій держави. Сучасний неолібералізм.
2. Концепція соціальної держави та доктрина держави загального благоденства. З'ясування ролі держави у концепціях плюралістичної та елітарної демократії. Питання держави в концепції технократії.
3. Теорія правової та соціальної держави на сучасному етапі розвитку цивілізації. Еволюція вчення про правову державу.
4. Основні принципи і характеристики правової держави.
5. Поняття соціальної держави, її співвідношення з правовою державою. Соціально-правова держава, сутність, призначення та співвідношення з громадянським суспільством.

6. Теоретичні і практичні проблеми формування соціально-правової держави в Україні

Тема 5. Сучасні концепції праворозуміння.

1. Поняття, сутність та форми (джерела) права. Походження права.
2. Сучасні концепції праворозуміння. Природноправова, нормативна (позитивістська), соціологічна, психологічна та історична концепції права. Особливості інтегративного та філософського праворозуміння.
3. Співвідношення поняття джерело та форма права.
4. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини як джерело права України.
5. Співвідношення національного і міжнародного права. Верховенство права.
6. Доктрина верховенства права у практиці Європейського суду з прав людини.

Тема 6. Особистість і право.

1. Правовий статус особи: поняття, структура та види. Загальний, спеціальний та індивідуальний статуси особи.
2. Сучасні тенденції у розумінні прав людини та основних свобод. Права і свободи людини і громадянина: поняття, сутність структура. Негативні та позитивні права. Універсальність, неподільність та невідчужуваність прав. Обов'язки людини і громадянина.
3. Поняття механізму забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Основні форми забезпечення прав і свобод.
3. Співвідношення моралі і права у механізмі забезпечення прав і свобод. Гарантії прав особи: поняття і класифікація. Загальні та спеціально-юридичні гарантії.
4. Міжнародні мінімальні стандарти у галузі прав людини.

5. Прецедентне право Європейського суду з прав людини у механізмі забезпечення прав та свобод.

6. Концепції демократії, законності та верховенства права в механізмі забезпечення прав і свобод.

Тема 7. Актуальні проблеми реалізації та тлумачення правових норм.

1. Поняття і особливості реалізації правових норм.
2. Соціальний і правовий зміст реалізації норм права.
3. Процесуальний порядок реалізації норм: поняття та види. Види правозастосовних актів та їх роль в процедурно-правовому порядку реалізації прав і свобод.
4. Поняття і зміст процесу застосування норм права як особливої форми їх реалізації.
5. Суб'єкти і стадії застосування норм права.
6. Тлумачення правових норм у процесі застосування. Суб'єкти, види і способи тлумачення норм права.
7. Акти застосування норм права. Прогалини в законодавстві і шляхи їх усунення. Аналогія права та аналогія закону

Тема 8. Сучасні проблеми механізму правового регулювання.

1. Необхідність і закономірність соціальної регламентації суспільних відносин.
2. Право в системі соціального нормативного регулювання. Дія права.
3. Правовий вплив і правове регулювання: їх співвідношення. Предмет та метод правового регулювання. Сфери, межі, способи та типи правового регулювання.
4. Поняття і характеристика основних стадій правового регулювання. Механізм правового регулювання: поняття, ознаки.
5. Правове регулювання і правореалізація: співвідношення і взаємодія.
6. Поняття і суть реалізації права як кінцевої мети правового регулювання.
7. Вдосконалення механізму правового регулювання в сучасній Україні.

2.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		всього	аудиторні	лекційні	практичні	самостійна робота	підсумковий контроль
1	Проблеми походження і сутності держави	6	4	2	2	2	
2	Теоретичні та методологічні проблеми типології держав	8	4	2	2	4	
3	Форми держави: проблемні питання теорії та методології їх дослідження	8	4	2	2	4	
4	Теоретичні і практичні проблеми формування соціально-правової держави в Україні	8	4	2	2	4	
5	Сучасні концепції праворозуміння	8	4	2	2	4	
6	Особистість і право	8	4	2	2	4	
7	Актуальні проблеми реалізації та тлумачення правових норм	8	4	2	2	4	
8	Сучасні проблеми механізму правового регулювання	6	2		2	4	
Загальна кількість годин на вивчення дисципліни		90	30	14	16	30	30

3.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ лекції	Теми лекцій	Кількість годин
Лекція 1	Проблеми походження і сутності держави	2
Лекція 2	Теоретичні та методологічні проблеми типології держав	2
Лекція 3	Форми держави: проблемні питання теорії та методології їх дослідження	2
Лекція 4	Теоретичні і практичні проблеми формування соціально-правової держави в Україні	2
Лекція 5	Сучасні концепції праворозуміння	2
Лекція 6	Особистість і право	2
Лекції 7	Актуальні проблеми реалізації та тлумачення правових норм	2
Лекція 8	Сучасні проблеми механізму правового регулювання	-
	Всього лекційних занять	14

4.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ практ. заняття	Назва теми заняття	Кількість годин
1	Проблеми походження і сутності держави	2
2	Теоретичні та методологічні проблеми типології держав	2
3	Форми держави: проблемні питання теорії та методології їх дослідження	2
4	Теоретичні і практичні проблеми формування соціально-правової держави в Україні	2
5	Сучасні концепції праворозуміння	2
6	Особистість і право	2

7	Актуальні проблеми реалізації та тлумачення правових норм	2
8	Сучасні проблеми механізму правового регулювання	2
Всього семінарських занять		16

Назва теми	Зміст завдання для самостійної роботи	Кількість годин	Рекомендовані джерела інформації
Тема 1. Проблеми походження і сутності держави	<p>Опрацювати питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні теорії походження держави: теологічна, патріархальна, патримоніальна, органічна, теорія насильства, психологічна, договірна, історико-матеріалістична, іригаційна. 2. Еволюція сутності і соціального призначення держави. 3. Методологічні проблеми визначення поняття та сутності держави. 	2	1-10
Тема 2. Теоретичні та методологічні проблеми типології держав.	<p>Опрацювати питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема вироблення критеріїв типології держав. 2. Формаційний підхід до типології держав. 3. Цивілізаційний підхід до типології держав. 	4	1-15
Тема 3. Форми держави: проблемні питання теорії та методології їх дослідження	<p>Опрацювати питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характерні риси і особливості форм державного устрою. 2. Унітарна держава, федерація, конфедерація. 3. Роль загальних цивілізаційних, економічних, політичних, релігійних, національних та інших факторів у виборі форми державного устрою. 	4	1-10

Тема 4. Теоретичні і практичні проблеми формування	Опрацювати питання: 1. Концепція соціальної держави та доктрина держави загального благоденства.	4	1-10
--	---	---	------

соціально-правової держави в Україні.	<p>2. З'ясування ролі держави у концепціях плюралістичної та елітарної демократії.</p> <p>3. Теорія правової та соціальної держави на сучасному етапі розвитку цивілізації.</p> <p>4. Еволюція вчення про правову державу.</p>		
<p>Тема 5.</p> <p>Сучасні концепції праворозуміння</p>	<p>Опрацювати питання:</p> <p>1. Природноправова, нормативна (позитивістська), соціологічна, психологічна та історична концепції права.</p> <p>2. Особливості інтегративного та філософського праворозуміння.</p> <p>3. Поняття і види джерел права.</p> <p>4. Співвідношення поняття джерело та форма права.</p>	4	1-10
<p>Тема 6.</p> <p>Особистість і право</p>	<p>Опрацювати питання:</p> <p>1. Сучасні тенденції у розумінні прав людини та основних свобод.</p> <p>2. Права і свободи людини і громадянина: поняття, сутність структура.</p> <p>3. Негативні та позитивні права.</p> <p>4. Обов'язки людини і громадянина.</p> <p>Гарантії прав особи: поняття і класифікація.</p>	4	1-15

<p>Тема 7. Актуальні проблеми реалізації та тлумачення правових норм</p>	<p>Опрацювати питання: 1. Процесуальний порядок реалізації норм: поняття та види.</p>	<p>4</p>	<p>1-15</p>
--	--	----------	-------------

	<p>2. Види правозастосовних актів та їх роль в процедурно-правовому порядку реалізації прав і свобод.</p> <p>3. Поняття і зміст процесу застосування норм права як особливої форми їх реалізації.</p> <p>4. Тлумачення правових норм у процесі застосування.</p>		
<p>Тема 8. Сучасні проблеми механізму правового регулювання</p>	<p>Опрацювати питання:</p> <p>1. Право в системі соціального нормативного регулювання. Дія права.</p> <p>2. Правовий вплив і правове регулювання: їх співвідношення.</p> <p>3. Сфери, межі, способи та типи правового регулювання.</p> <p>4. Поняття і характеристика основних стадій правового регулювання.</p>	4	1-15
<p>Разом самостійної роботи аспірантів</p>		30	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Дідич Т. О. Нормопроекування: питання теорії та методології: монографія. К.: Вид-во Європ. університету, 2020. 160 с.
2. Зварич Р. В. Проблеми трансформації регулятивної функції права: ретроспективний аналіз та перспективний аналіз: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2018. 564 с.
3. Заморська Л. І. Дія та дійсність нормативності права (за Г. Кельзенем). Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2012. Т. 11. С. 282–288.
4. Заморська Л. І. Функції права: змістовно-теоретичний аналіз. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, 2015. Вип. 6. С. 3–9.
5. Кельман М. С. Право як феномен природи. Право як регулятор суспільних відносин : історія, теорія, практика : Міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 18-19 квітня 2016 року). 2016. С. 48–54.
6. Оніщенко Н. М. Система права як юридична основа правової системи. Правова держава : щорічник наук.пр. 2020. вип. 13. С. 39–47.
7. Онуфрієнко О. Правові засоби як основна категорія теорії права. Українське право. 2013. № 1. С. 90–99.
8. Плавич В. П. Проблема колізій та шляхів їх подолання в сучасному законодавстві України. Правова держава : щорічник наук. пр. 2012. Вип. 13. С.500–505.
9. Подковенко Т. О. Система законодавства: загальнотеоретична характеристика. Держава і право. Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр. 2013. Вип. 21. С. 77–83.
10. Скрипнюк О. В. Демократія: Україна і світовий вимір (концепції, моделі та суспільна практика). К. : Логос, 2016. 368 с.
11. Скуратівський А. Взаємозв'язок правової культури і соціального буття в процесі суспільної трансформації. Право України. 2004. № 1. С. 17–18.

12. Федоренко Г. О. Поділ та єдність влади: інтеграційні механізми на парламентському рівні. *Право України*, 2012. № 11. С. 13–15.
13. Фулей Т. Загальнолюдські (загально цивілізаційні) принципи права: деякі теоретичні аспекти. *Право України*, 2013. № 7. С. 24–29.
14. Якубенко В. Напрями підвищення ефективності реалізації принципів соціальної держави. *Українське право*. 2013. № 1. С. 100–106.
15. Якубовський О. Взаємодія держави і громадянського суспільства в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2014. № 1. С. 317–321.